



<https://doi.org/10.5559/di.30.1.01>

OSOBI NE BRAČNIH PARTNERA, PSIHOLŠKI PROCESI U BRAKU I KARAKTERISTIKE BRAKA KAO PREDIKTORI LJUBAVI U BRAKU

Josip OBRADOVIĆ, Mira ČUDINA OBRADOVIĆ
Zagreb, Hrvatska

UDK: 316.36(497.5):177.6

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 30. 11. 2017.

Istraživanje je provedeno kako bi se utvrdili prediktori bračne ljubavi. Kao polazište poslužila je Sternbergova triangularna teorija ljubavi (1986). Postavljen je teoretski model koji se sastoji od četiri skupine varijabli-prediktora razine 1 i jedne skupine varijabli razine 2. Zavisne varijable u modelu jesu tri dimenzije ljubavi: strast, intimnost i privrženost. Istraživanje je provedeno među 884 bračna para iz raznih dijelova Hrvatske. Rezultati pokazuju da su žene u braku manje strastvene, a strast partnera veća je na početku braka bez djece i kad je veća međusobna fizička privlačnost partnera. Žene u braku govore o manjem doživljaju intimnosti, a bračna intimnost je veća kad je prisutna veća potpora partnera. Za razliku od strasti, doživljaj intimnosti ne razlikuje se u bračnim etapama. Žene iskazuju manju privrženost, a privrženost partnera u braku veća je kad je veća emocionalna stabilnost obaju partnera, veća međusobna fizička privlačnost partnera i kad je prisutna potpora partnera. Na kraju rada naglašava se ograničenost donošenja čvršćih zaključaka samo na temelju provedenog istraživanja.

Ključne riječi: bračne etape, intimnost, strast, privrženost, ljubav u braku



Josip Obradović, Tuškanac 31, 10 000 Zagreb, Hrvatska.
E-mail: josip.obradovic@gmail.com; mira054@gmail.com

U rječniku Američkog udruženja za psihologiju nalazimo definiciju prema kojoj je (romantična) ljubav "kompleksna emocija koja sadrži snažan osjećaj nježnosti prema voljenoj osobi,

intenzivan doživljaj ugođe u nazočnosti voljene osobe, brižnost prema voljenoj osobi kao i osjetljivost na njezine reakcije" (APA Dictionary of Psychology, 2015, str. 612, paragraf 3).

Teoretska elaboracija nudi kategorizaciju pojma ljubavi prema vrstama: strastvena ljubav (Hatfield i Walster, 1978), prijateljska/partnerska ljubav (Hatfield, 1988; Grote i Frieze, 1996), brižna ljubav (Fehr i sur., 2009), različiti načini voljenja (Lee, 1988; Hendrick i Hendrick, 1986, 1988, 2002) i potpuna ljubav, definirana i opisana u triangularnoj teoriji ljubavi (Sternberg, 1986).

Opravdano je pretpostaviti da postoji velik broj odrednica ljubavi, a najčešće se spominju osobine partnera te kultura u kojoj partneri žive. Od osobina partnera najbolje je istražena povezanost ljubavi s varijablama rod (Dion i Dion, 1993; Kim i Hatfield, 2004), dob (Matthieseen i Schmidt, 2009; Sprecher i sur., 2008) i osobnost (Hendrick i Hendrick, 2006; Heaven i sur., 2004; Tisovec i sur., 2011; White i sur., 2004). Malobrojna su istraživanja povezanosti ljubavi i karakteristika braka (dijade) (Fehr, 2013), dok je odnos između ljubavi i kulture, što bi značilo sadržajna različitost ljubavi u različitim kulturama, uglavnom predmet istraživanja socijalnih antropologa (Jackson i sur., 2006; Jankowiak, 1995; Rothbaum i Tsang, 1998). Važno je naglasiti da su gotovo sva istraživanja provedena na studentskoj populaciji, pa je upitna generalizacija zaključaka na partnerske odnose, a pogotovo one dugotrajnije.

SADAŠNJE ISTRAŽIVANJE

Iz pregleda vrsta i odrednica ljubavi očito je siromaštvo pouzdanih podataka o ljubavi u braku ili trajnijoj vezi: koja je vrsta ljubavi dominantna i mijenja li se tijekom zajedničkoga života. Drugi važan prigovor odnosi se na uzorak. Uzorci istraživanja uglavnom obuhvaćaju mlađe i starije adolescente, od kojih većina nije nikad bila u dugotrajnijoj vezi. Od tri široke skupine odrednica (osobine pojedinca, karakteristike dijade i kultura), gotovo su se sva istraživanja usredotočila na individualnu razinu (rod, dob, osobnost). Zato nemamo odgovora na važna pitanja: kako na vrstu i intenzitet ljubavi utječe duljina predbračne, izvanbračne ili veze u braku, kvaliteta predbračnih odnosa i kohabitacije, odnosi s vlastitim roditeljima i s roditeljima partnera te ekonomske okolnosti. Posebno je važan problem mijenja li se vrsta i intenzitet ljubavi pri nastupanju roditeljstva i prihvaćanju roditeljskih uloga. Najmanje je istraživačkih odgovora na pitanje utječe li kvaliteta bračne dijade na razvoj i promjenu vrste i intenziteta ljubavi tijekom vremena, a oni bi najjasnije rasvijetlili odrednice stabilnosti bračne zajednice, što znači kvalitetu i stabilnost obiteljskog okruženja za djecu.

Za razliku od navedenih istraživanja, sadašnje je provedeno u našem socijalno-kulturnom kontekstu i među parovi-

ma koji već imaju iskustvo bračne ljubavi. Nastojali smo provjeriti prediktore ljubavi u bračnim vezama te mijenjaju li se prediktori s protokom vremena. Ljubav je konceptualizirana u skladu sa Sternbergovom triangularnom teorijom (1986), prema kojoj Sternberg razlikuje tri dimenzije ljubavi: strast, intimnost i privrženost. Strast je povezana s fizičkom privlačnošću, sviđanjem i seksualnom željom. Intimnost su emocije koje stvaraju prisne i tople odnose. Privrženost je nastojanje na nastavljanju i održanju intimnih odnosa. Kombinacijom raznih zastupljenosti tih dimenzija nastaju i razni načini voljenja, kao što su: sviđanje, zaslijepljenost, prazna ljubav, romantična ljubav, prijateljska ljubav, zaljubljenost i, na kraju, potpuna ljubav. Sternberg (1986) potpunu ljubav operacionalizira kao zbroj postignutih bodova na dimenzijama strasti, intimnosti i privrženosti.

Iako bi utvrđivanje prediktora potpune ljubavi i načina voljenja bio važan istraživački problem, iz dva smo se razloga u sadašnjem istraživanju ograničili na prediktore ljubavi kao strasti, kao intimnosti i kao privrženosti. Najprije, Sternberg (1986) te dimenzije smatra temeljnim varijablama triangularne teorije, koje se mijenjaju tijekom partnerske veze, a imaju i različit obrazac razvoja. Drugi je razlog praktične prirode: nastojali smo stručnjacima u bračnim savjetovalištim, obiteljskim centrima i centrima za socijalnu skrb pružiti informacije o promjenama među dimenzijama ljubavi s kojima se svakodnevno susreću.

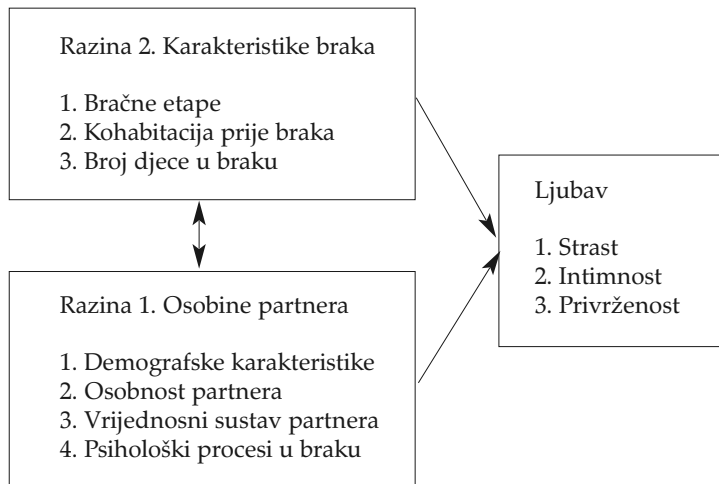
U analizi važnosti prediktora triju dimenzija bračne ljubavi koristili smo se socioekološkim modelom (Huston, 2000). To je teoretski konstrukt kojim se pretpostavljaju utjecaji na psihološke procese u braku, uzimajući istodobno u obzir skupine prediktora različitih razina. Razinu 1 (individualna) predstavljaju osobine bračnih partnera kao što je osobnost, razinu 2 (dijadna) predstavljaju karakteristike braka kao što su: trajanje braka (bračne etape), predbračna kohabitacija, broj djece u obitelji, a u razinu 3 (okruženje) pripadaju karakteristike socijalne okoline (veličina mjesta u kojem partneri žive, sustav vrijednosti okoline). Taj je model sličan onomu što ga je predložio Bronfenbrenner (1986) na području razvojne psihologije.

Višerazinski pristup pretpostavlja da podaci variraju na nekoliko razina. Pretpostavka je modela da bračni partneri variraju s obzirom na niz osobina, primjerice s obzirom na crte osobnosti, ali i da brakovi variraju s obzirom na niz karakteristika kao što su trajanje braka ili broj djece. Istodobno uzimanje u obzir obaju razina omogućuje precizniji uvid u djelovanje pojedinih varijabli na zavisnu varijablu nego klasičan, jednorazinski pristup (Snijders i Bosker, 2012).

Trajanje braka obično se definira kao broj godina u bračnoj vezi. U sadašnjem je istraživanju konceptualizirano kao

bračne etape. Za formiranje varijable *bračne etape* obitelji poslužili smo se teorijom razvojnih ciklusa obitelji (White i Klein, 2008). Prema tim autorima, "Bračne etape predstavljaju vremensko razdoblje u kojemu su struktura i interakcije među partnerima ili članovima obitelji specifične i kvalitativno različite od interakcija u drugim etapama. Primjerice, etapa bez djece bitno je drugačija od etapa u kojima postoje djeca u obitelji" (White i Klein, 2008, str. 130). U skladu sa socioekološkim modelom i teorijom razvojnih ciklusa, postavili smo vlastiti model koji je prikazan na Slici 1.

➔ SLIKA 1
Dvorazinski teoretski
model prediktora
bračne ljubavi



Teoretski model istraživanja prikazan na Slici 1 sastoji se od dvije skupine prediktora i tri dimenzije ljubavi kao zavisnih ili kriterijskih varijabli. Prediktori su podijeljeni u dvije razine. Razina 1 (pojedinač): demografske varijable, osobnost, sustav vrijednosti i psihološki procesi u braku (doživljaj bračnih procesa); razina 2 (dijada): bračne etape, kohabitacija prije braka, broj djece u braku. Varijable razine 1 umetnute su (*nested*) u skupinu varijabli razine 2. Drugim riječima, u istraživanju je primijenjen višerazinski pristup MLM (*multilevel modelling*) u skladu sa socioekološkim modelom autora Hustona (2000).

Pet skupina varijabli uvršteno je u model, jer su prema Hustonu (2000) one važni prediktori partnerskih odnosa, pa pretpostavljamo time i prediktori bračne ljubavi. Iako u skladu s teoretskim modelom svih 5 skupina varijabli (4 skupine razine 1 i jedna skupina razine 2) predstavljaju potencijalne prediktore triju dimenzija ljubavi, pretpostavljamo da će nakon međusobne prilagodbe najbolji prediktori intenziteta ljubavi (strasti, intimnosti i privrženosti) u braku biti kako je navedeno u hipotezama.

HIPOTEZE

H1. Pregledom literature utvrđeno je da je povezanost psiholoških procesa u braku i bračne ljubavi uglavnom neistražena, ali da neka malobrojna istraživanja govore o povezanosti psiholoških procesa u braku i bračne kvalitete. Budući da je dokazana povezanost psiholoških procesa u braku i bračne kvalitete (Frisco i Williams, 2003; Heller i Watson, 2005; Hraba i sur., 2000; Kang i Marks, 2016; McNulty i sur., 2008) i da je nekim istraživanjima potvrđena povezanost između ljubavi i bračne kvalitete (Acker i Davis, 1992; Aron i Henkenmeyer, 1995; Kocjan i sur., 2010), logično je pretpostaviti da postoji povezanost između psiholoških procesa u braku i bračne ljubavi. Psihološki procesi u braku proksimalne su varijable ili najbliža skupina prediktora bračne ljubavi, pa je prva hipoteza: *Skupina varijabli Psihološki procesi u braku bit će najbolji prediktor strasti, intimnosti i priorženosti partnera u braku.*

H2. Od Aristotela do danas održava se snažan stereotip da je ljubav važnija ženama nego muškarcima i da je one češće i intenzivnije doživljavaju nego muškarci (Pher, 2013). No o tom su pitanju istraživački rezultati nejasni: prema nekima češće se i intenzivnije zaljubljuju žene (Grote i Frieze, 1994), prema drugima muškarci (Kim i Hatfield, 2004). Tu vjerojatno valja uzeti u obzir niz posredničkih varijabli, od kojih je najvažnija kultura. Međukulturne usporedbe pokazuju da se u SAD-u češće i intenzivnije zaljubljuju žene, a u Kini muškarci (Riela i sur., 2010). Uzimajući u obzir naše sociokulturno okruženje, ženske višestruke uloge i veće opterećenje u braku druga je hipoteza: *U braku žene doživljavaju manje strasti, manje intimnosti i manje priorženosti partneru od svojih muževa.*

H3. U dostupnoj literaturi ni jedan se istraživački rad nije bavio razlikama između intenziteta i vrste ljubavi u bračnim etapama. Bilo bi logično očekivati da se s vremenom mijenja i intenzitet i priroda bračne ljubavi, jer se mijenjaju i sami partneri, a i njihove životne okolnosti. U manjku podataka o bračnoj ljubavi, oslanjamo se kao i u prvoj hipotezi na podatke o odnosu bračnih etapa i bračne kvalitete. Rezultati toga područja pokazuju da između bračnih etapa i bračne kvalitete ne postoji linearan odnos. Bračna je kvaliteta koju doživljavaju partneri viša na početku braka, u razdoblju bez djece, manja u etapama s predškolskom i školskom djecom i ponovno veća u etapi s odraslom djecom (Glenn, 1989; Ross i sur., 1990). Analogno zaključivanju na kojem se temelji prva hipoteza, ako je dokazana povezanost između ljubavi i bračne kvalitete i dokazana je povezanost između bračnih etapa i bračne kvalitete, logična je pretpostavka da postoji povezanost između brač-

nih etapa i bračne ljubavi. Zato pretpostavljamo da intenzitet doživljaja strasti, intimnosti i privrženosti ovisi o bračnoj etapi: *Strast, intimnost i privrženost bračnih partnera bit će veća u prvoj etapi bez djece, manja u etapama s predškolskom i školskom djecom, ali ponovno veća u etapi s odraslom djecom.*

METODA

Sudionici i postupak

Istraživanje je provedeno u 14 županija i gradu Zagrebu. U istraživanje je uključeno 884 bračna para ili 1768 bračnih partnera. Primijenjen je kvotni uzorak. Prvi korak u postupku izbora parova bilo je služenje podacima o obrazovnoj strukturi stanovništva pojedinih županija prema popisu iz 2011. godine (Statistički ljetopis Republike Hrvatske, 2012). Cilj je bio uvrstiti parove s približno istim postotkom obrazovanosti muža koji je prisutan za određenu županiju. Kao kriterij izbora uzeli smo obrazovanje muža, jer smo pretpostavljali da su u našim brakovima prisutni patrijarhalni odnosi barem u rudimentarnom obliku, što potvrđuje i istraživanje koje su proveli Kamenov i sur. (2011). Korelacija obrazovanja muževa i žena je $r = 0,64$, $p < 0,001$. Struktura uzorka s obzirom na obrazovanje sudionika prikazana je u Tablici 1.

↪ TABLICA 1
Obrazovna struktura
uzorka bračnih
partnera

Obrazovanje	Žene (%)	Muževi (%)
Osnovna škola	13,6	8,9
Trogodišnja srednja škola	15,3	21,6
Četverogodišnja srednja škola	36,0	31,9
Viša i visoka škola	13,8	15,2
Fakultet	21,3	22,4

Napomena: Žene $N = 884$; Muževi $N = 884$.

Prosječno trajanje braka u uzorku jest $M = 15,90$ godina ($SD = 11,42$), s minimumom 1 i maksimumom 53 godine. Broj djece u obitelji varira od 0 do 6. Na varijablama istraživanja manjka manje od 2 % podataka. Terenski rad obavili su diplomirani psiholozi i studenti psihologije koji su dobili detaljne upute. Oba bračna partnera dobrovoljno su i odvojeno jedan od drugoga ispunjavala upitnik koji se sastojao od niza ljestvica. Partneri su ispunjavali upitnik kod kuće ili na poslu. Osobito se pazilo da partneri na pitanja u upitniku odgovaraju samostalno, zaokružujući ponuđene odgovore koji najbolje odgovaraju njihovu mišljenju. Za ispunjavanje upitnika bilo je potrebno otprilike 80 minuta. Rad na terenu započeo je u studenom 2012., a završen u ožujku 2014. godine.

Varijable i instrumenti

U skladu s teoretskim modelom, u istraživanje su uvrštene dvije skupine varijabli prediktora: varijable razine 1 (demografske varijable, osobnost bračnih partnera, vrijednosni sustav partnera i psihološki procesi u braku) i varijable razine 2 (karakteristike dijade). Ukupno je uvrštena 21 varijabla-prediktor za tri dimenzije ljubavi. Ljestvice s engleskoga jezika preveo je i adaptirao na hrvatski prvi autor. Ni jedna ljestvica nije kreirana ili prevedena za potrebe ovog rada. Za ljestvice koje sadrže više od jedne čestice izračunan je koeficijent pouzdanosti Cronbach α na sadašnjem uzorku.

Prediktori: Razina 1

1. Demografske varijable

1. *Rod*. Varijabla predstavlja nominalnu ljestvicu. Kategorija žene označena je sa 0, a muševci sa 1.

2. *Obrazovanje*. Varijabla je ordinalna ljestvica od 9 stupnjeva: 1. Nezavršena osnovna škola, 2. Osnovna škola, 3. Nezavršena srednja škola, 4. Trogodišnja srednja škola, 5. Četverogodišnja srednja škola, 6. Viša škola, 7. Visoka škola, 8. Fakultet i 9. Magisterij ili doktorat. Zbog maloga broja u nekim kategorijama, spojene su kategorije 1, 2 i 3 = 1 i 8 i 9 = 5, ostali stupnjevi ostali su nepromijenjeni. Sažimanjem je ljestvica od 9 smanjena na 5 stupnjeva (Tablice 1 i 2).

2. Osobnost

Za mjerenje triju dimenzija osobnosti (Ekstraverzija, Ugodnost i Emocionalna stabilnost) uzeta je hrvatska inačica instrumenta IPIP (Mlačić i Goldberg, 2007). Ljestvice se sastoje od 10 čestica koje se procjenjuju na skali od 9 stupnjeva.

1. *Ekstraverzija*. Primjer čestice: "Otvoren sam – zatvoren sam" ili "Nemam povjerenja – imam povjerenja". Viši rezultat na ljestvici predstavlja veću ekstrovertiranost. Cronbach $\alpha = 0,93$.

2. *Ugodnost*. Primjer čestice: "Sebičan sam – nesebičan sam" ili "Ugodan sam – neugodan sam". Viši rezultat predstavlja veću ugodnost. Cronbach $\alpha = 0,94$.

3. *Emocionalna stabilnost*. Primjer čestice "Ljutit sam – smiren sam" ili "Napet sam – opušten sam". Viši rezultat predstavlja veći stupanj emocionalne stabilnosti. Cronbach $\alpha = 0,93$.

4. *Samopoštovanje* (Rosenberg, 1965). Varijabla je kontinuirana, izmjerena je skraćenom verzijom. Ljestvica se sastoji od 6 čestica koje se procjenjuju na skali od 5 stupnjeva: od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: "Jako sam zadovoljan/na sobom, takvim kakav/kakva jesam". Viši rezultat predstavlja veći stupanj samopoštovanja. Cronbach $\alpha = 0,71$.

3. Vrijednosni sustav partnera

1. *Patrijarhalnost* (Obradović, 1998). Varijabla je izmjerena kontinuiranom ljestvicom. Ljestvica se sastoji od 9 čestica koje se procjenjuju na skali od 5 stupnjeva: od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: "Prirodno je da u nekim područjima žene imaju manje slobode od muškaraca". Viši rezultat na ljestvici predstavlja veću patrijarhalnost. Cronbach $\alpha = 0,85$.

2. *Percepcija rodni h uloga* (Obradović, 1998). Varijabla je izmjerena kontinuiranom ljestvicom. Ljestvica se sastoji od 8 čestica koje se procjenjuju na skali od 5 stupnjeva: od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: "Ako su muž i žena zaposleni puno radno vrijeme, tada trebaju preuzeti jednaku odgovornost za kućanske poslove i brigu o djeci". Viši rezultat na ljestvici predstavlja tradicionalnu percepciju rodni h uloga. Cronbach $\alpha = 0,72$.

3. *Materijalizam* (Richins i Dawson, 1992). Varijabla je izmjerena kontinuiranom ljestvicom. Ljestvica se sastoji od 7 čestica koje se procjenjuju na skali od 5 stupnjeva: od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: "Jedan od najvećih uspjeha u životu jest posjedovati vrijedna materijalna dobra". Viši rezultat na ljestvici predstavlja veću materijalističku orijentaciju. Cronbach $\alpha = 0,70$.

4. *Religiozno uvjerenje* (Faulkner i DeJong, 1966). Varijabla predstavlja dio širega pojma religioznosti. Ljestvica se sastoji od 5 čestica koje se procjenjuju na skali od 5 stupnjeva: od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: "Svršetak svijeta bit će prema Božjoj volji". Viši rezultat na ljestvici predstavlja veći stupanj religioznog uvjerenja. Cronbach $\alpha = 0,94$.

5. *Zaokupljenost s obitelji* (Mirsa i sur., 1990). Varijabla je izmjerena kontinuiranom ljestvicom. Ljestvica se sastoji od 6 čestica koje se procjenjuju na skali od 5 stupnjeva: od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: "Život ima smisla i vrijednost kada su ljudi potpuno angažirani u obitelji". Viši rezultat na ljestvici predstavlja veću zaokupljenost s obitelji. Cronbach $\alpha = 0,88$.

4. Psihološki procesi u braku

Ova skupina varijabli predstavlja doživljaj jednoga partnera koji je djelomično posljedica interakcije s drugim partnerom ili je reakcija na sve čimbenike koji djeluju na partnerske odnose. Primjerice, bračna potpora žene njezin je doživljaj potpore muža koji je posljedica njezina očekivanja, ali i stvarno pružene muževe potpore. Ili drugi primjer: doživljaj partnera o prelijevanju negativnog iskustva iz rada izvan kuće na part-

nerske odnose i kućanstvo. Ta se skupina varijabli razlikuje od demografskih varijabli, crta osobnosti i vrijednosnoga sustava, što su isključivo osobine pojedinca, u našem slučaju bračnih partnera.

1. *Zadovoljstvo raspodjelom kućanskih poslova.* Varijabla je izmjerena jednim pitanjem ili česticom koje glasi "Molimo Vas da označite u kojem ste stupnju zadovoljni raspodjelom kućanskih poslova". Partnerima je ponuđena ljestvica od 5 stupnjeva: od 1 (potpuno sam nezadovoljan), do 5 (potpuno sam zadovoljan).

2. *Fizička privlačnost partnera.* Varijabla predstavlja percepciju partnera o fizičkoj privlačnosti njegova/njezina partnera. Percepcija je izmjerena jednom česticom koja glasi: "Moj partner/partnerica za mene je fizički privlačan/na". Partnerima je ponuđena ljestvica od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Viši rezultat predstavlja intenzivniju percepciju fizičke privlačnosti.

3. *Potpura partnera.* Varijabla predstavlja doživljaj partnera o primljenoj ili mogućoj potpori drugoga partnera (Turner i Marino, 1994). Ljestvica se sastoji od 6 čestica koje se procjenjuju na skali od 5 stupnjeva: od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: "Kada sam u prisutnosti partnera, osjećam se potpuno mirno i opušteno". Viši rezultat na ljestvici predstavlja percepciju većega stupnja potpore. Cronbach $\alpha = 0,96$.

4. *Ekonomski stres* (Obradović, 1998) kroničan je doživljaj domaćinskoga stresa koji kod partnera stvara osjećaj bespomoćnosti u vezi s plaćanjem računa. Varijabla je izmjerena ljestvicom koja se sastoji od 8 čestica s ponuđenim odgovorima: 1 (da) i 0 (ne). Primjer čestice: "Ostaje li vam na kraju mjeseca nešto novaca, nakon što ste platili sve troškove u tijeku mjeseca?" Viši rezultat na ljestvici predstavlja veći ekonomski stres. Cronbach $\alpha = 0,76$.

5. *Bračni stres* (McCubbin i sur., 1996). Varijabla predstavlja doživljaj partnera koji nastaje kao posljedica dugotrajne narušenosti bračnih odnosa. Izmjerena je ljestvicom koja se sastoji od 4 čestice s ponuđenim odgovorima: da = 1 i ne = 0. Primjer čestice "Imali ste neke seksualne poteškoće u braku". Viši rezultat na ljestvici predstavlja veći bračni stres. Cronbach $\alpha = 0,71$.

6. *Negativno prelijevanje iz rada na brak* (Small i Riley, 1990). Varijabla predstavlja doživljaj bračnoga partnera o prelijevanju negativnog iskustva iz rada izvan kuće i mjerena je kontinuiranom ljestvicom. Ljestvica se sastoji od 5 čestica koje se procjenjuju na skali od 5 stupnjeva: od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: "Moj brak trpi zbog posla koji obavljam izvan kuće". Viši rezultat na ljestvici predstavlja veće negativno prelijevanje. Cronbach $\alpha = 0,71$.

7. *Negativno prelijevanje iz rada na kućanstvo* (Small i Riley, 1990). Varijabla predstavlja doživljaj bračnoga partnera o prelijevanju negativnog iskustva iz rada izvan kuće i mjerena je kontinuiranom ljestvicom. Ljestvica se sastoji od 5 čestica koje se procjenjuju na skali od 5 stupnjeva: od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: "Toliko se brinem oko posla kojeg obavljam izvan kuće, da nemam snage raditi bilo što u kući". Viši rezultat na ljestvici predstavlja veće negativno prelijevanje. Cronbach $\alpha = 0,93$.

Prediktori: Razina 2

Karakteristike braka

1. *Bračne etape* (White i Klein, 2008). Varijabla predstavlja nominalnu ljestvicu koja se sastoji od 5 kategorija: 1. Bez djece (početak braka), 2. Djeca u dobi do 6 godina, 3. Djeca u dobi od 7 do 18 godina, 4. Djeca u dobi od 19 do 24 godine i 5. Djeca starija od 24 godine. Varijabla je izvedena iz varijable *trajanje braka* i varijable *broj djece u braku*, tako da su u prvu etapu uvršteni samo parovi bez djece (početak braka do 2 godine trajanja), u drugu samo parovi s djecom do 6 godina, u treću samo parovi s djecom od 7 do 18 godina života, u četvrtu samo parovi s djecom od 19 do 24 godine, a u petu etapu samo parovi čija su djeca starija od 24 godine.
2. *Kohabitacija prije braka*. Varijabla predstavlja nominalnu ljestvicu koja se sastoji od dvije kategorije: 1. Da, kohabitali smo prije braka i 2. Ne, nismo kohabitali.
3. *Broj djece u braku*. Varijabla je kontinuirana ljestvica s minimalnim vrijednostima od 0 do 6.

Zavisne varijable

Tri zavisne varijable: *strast*, *intimnost* i *privrženost* predstavljaju dijelove instrumenta za mjerenje romantične (potpune) ljubavi (Sternberg, 1997). Svaka se ljestvica sastoji od 12 čestica koje se procjenjuju na skali od 5 stupnjeva: od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem).

1. *Strast*. Primjer čestice: "Uzbuđen sam kad vidim svoju partnericu/partnera", $\alpha = 0,96$. Viši rezultat na ljestvici predstavlja veću strast.
2. *Intimnost*. Primjer čestice: "Smatram da sam osjećajno blizak sa svojom partnericom/partnerom", $\alpha = 0,94$. Viši rezultat na ljestvici predstavlja veću intimnost.
3. *Privrženost*. Primjer čestice: "Uvjeren sam u čvrstoću odnosa sa svojim partnerom/partnericom", $\alpha = 0,97$. Viši rezultat na ljestvici predstavlja veću privrženost.

		M	SD	C	Min-Max	%
Varijable razine 1 – Osobine partnera						
Demografske karakteristike	Rod	Žene				50
		Muževi				50
	Obrazovanje	Osnovna škola				11,10
		Trogodišnja srednja škola				18,76
		Četverogodišnja srednja škola				33,95
		Viša i visoka škola Fakultet				14,37 21,82
Osobnost	Ekstraverzija	64,17	15,24		10-90	
	Ugodnost	71,38	13,21		10-90	
	Emocionalna stabilnost	65,80	14,24		10-90	
	Samopoštovanje	18,49	2,74		9-25	
Vrijednosni sustav	Patrijarhalnost	20,23	6,17		8-40	
	Percepcija rodnih uloga	17,00	5,83		8-31	
	Materijalizam	8,40	3,13		7-34	
	Religiozno uvjerenje	16,05	5,91		5-25	
Psihološki procesi u braku	Zakupljenost s obitelji	25,27	3,83		6-28	
	Zadovoljstvo raspodjelom kućanskih poslova	3,53	0,89		1-5	
	Fizička privlačnost partnera	3,76	0,91		1-5	
	Potpورا partnera	22,95	5,79		6-30	
	Ekonomski stres	2,55	1,98		0-6	
	Bračni stres	0,39	0,82		0-4	
	Negativno prelijevanje iz rada na brak	13,83	3,44		5-25	
Negativno prelijevanje iz rada na kućanstvo	11,18	4,39		5-25		
Varijable razine 2 – Karakteristike braka						
Bračne etape	Bez djece (Početak braka)					15,1
	Djeca od 1 do 6 godina					24,2
	Djeca od 7 do 18 godina					27,2
	Djeca od 19 do 24 godine					19,3
	Djeca starija od 24 godine					14,2
Kohabitacija prije braka	Kohabitali su prije braka					44,8
	Nisu kohabitali prije braka					55,2
	Broj djece u braku			2	0-6	

📌 **TABLICA 2**
Mjere centralne tendencije, dobiveni rasponi i postotci na uključenim varijablama u istraživanje (N = 1768 bračnih partnera)

Napomena: N = 1768 bračnih partnera; zbog malog broja bračnih partnera u nekim kategorijama varijable "Obrazovanje" ljestvica od 9 stupnjeva sažeta je na 5. Jednako kao što je prikazano u Tablici 1.

REZULTATI

Prema teoretskom modelu definirane su četiri skupine varijabli-prediktora razine 1, pa imamo četiri modela statističke analize. U svaki od 4 modela uvrštene su i varijable razine 2.

Model 1, kao što je uobičajeno, čine distalne ili demografske varijable bračnih partnera, kao što je prikazano na Slici 1. Model 2 predstavlja demografske varijable + osobnost bračnih partnera kao temeljne osobine partnera. Model 3 okuplja demografske varijable + osobnost bračnih partnera + varijable vrijednosni sustav koje su nadgradnja temeljnim osobinama partnera. Model 4 predstavlja sve varijable prethodnih modela + varijable psihološki procesi u braku, koje su najneposrednije (proksimalne) kriterijskim varijablama.

U svakom od modela određivala se prediktivnost varijabli za svaku od 3 dimenzije ljubavi. Tablice 3, 4 i 5 pokazuju postotak objašnjene varijance pojedine dimenzije bračne ljubavi u određenom modelu. Što je R^2 veći, to je model bolji prediktor kriterijske varijable, a što je indeks AIC manji, to je statistička primjerenost modela veća.

Provedene su tri analize koje se odnose na postavljene hipoteze. U svakoj smo analizi primijenili statistički postupak regresijske analize s više razina (*Multilevel regression model*) ili, kao što se to često naziva, *Random intercept model*, *Maximum likelihood* (ML, SPSS 20), program koji omogućuje uvid u djelovanje varijabli različitih razina kao nezavisnih varijabli ili prediktora. Tim se postupkom pokazuje dekontaminirano djelovanje svake varijable-prediktora na zavisnu varijablu. On dopušta primjenu prediktora i kategorijalnih i kontinuiranih oblika. Prvi je korak u analizi provjera djelovanja nultog (0) modela bez prediktora. Nulti model omogućuje podjelu varijanci između razine 1 i 2 i pokazuje ovisnost među jedinicama razine 2, što se postiže interklasnom korelacijom (ICC), koja pokazuje homogenost (proporciju) zajedničke varijance svake jedinice razine 2 (u našem slučaju dijade). Što je interklasna korelacija (ICC) veća, to je veća i homogenost bračnih dijada.

Strast kao zavisna varijabla

Dobiveni nulti (0) model pokazuje da postoji visoka interklasna korelacija (ICC) = 0,54, što znači da je primjeren višerazinski statistički postupak. Intercept i rezidij uz Wald t test pokazuju postojanje razlika među bračnim partnerima i među bračnim parovima.

Model 1 pokazuje da žene u braku doživljavaju manje strasti od muževa, da ne postoji razlika u intenzitetu strasti između brakova u kojima su partneri različita stupnja obrazovanja i da je jedina varijabla razine 2 bračne etape koja je prediktivna za intenzitet strasti koju doživljavaju partneri u braku. Prema rezultatima, strast je veća kod partnera koji su u bračnoj etapi bez djece, dok je kod onih koji su u ostalim etapama strast manja.

Modeli	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
	Koefi- cijent	<i>t</i>	Koefi- cijent	<i>t</i>	Koefi- cijent	<i>t</i>	Koefi- cijent	<i>t</i>
Parametri fiksnog utjecaja – Razina 1								
Intercept	42,09	136,09**	33,38	14,50**	26,03	7,40**	1,96	0,71
Rod Žene	-2,57	-7,60**	-2,62	-6,54**	-2,93	-6,55**	-1,61	-4,54**
Muževi	0	0	0	0	0	0	0	0
Obrazovanje	-0,25	-1,80	-0,26	-1,70	-0,13	-0,76	-0,04	-0,32
Ekstraverzija			-0,01	-0,48	-0,02	-0,89	0,54	-1,05
Ugodnost			0,04	1,32	0,02	0,79	0,01	0,56
Emocionalna stabilnost			0,03	1,19	0,03	1,00	-0,01	-0,30
Samopoštovanje			0,42	4,09**	0,42	4,05**	0,12	1,65
Patrijarhalnost					0,03	0,48	0,03	0,82
Percepcija rodnih uloga					0,02	0,27	-0,03	-0,70
Materijalizam					0,03	0,33	0,06	0,95
Religiozno uvjerenje					0,21	4,02**	0,05	1,26
Zaokupljenost s obitelji					0,01	0,28	0,05	0,97
Zadovoljstvo raspodjelom kućanskih poslova							-0,17	-0,74
Fizička privlačnost partnera							1,47	6,51**
Potporna partnera							1,38	36,28**
Ekonomski stres							-0,14	-1,36
Bračni stres							0,43	1,53
Negativno prelijevanje iz rada na brak							0,09	0,91
Negativno prelijevanje iz rada na kućanstvo							-0,10	-1,97*
Parametri fiksnog utjecaja – Razina 2								
Bračne etape								
Bez djece (početak braka)	3,06	1,98*	4,24	2,53**	4,08	2,42**	2,36	2,23*
Djeca od 1 do 6 godina	-0,27	-0,26	-0,09	-0,08	0,19	0,16	0,66	0,36
Djeca od 7 do 18 godina	-2,41*	-2,12*	-2,01	-1,64	-1,28	-1,03	-0,04	-0,05
Djeca od 19 do 24 godine	0,81	0,76	1,22	1,05	1,49	1,29	0,49	0,68
Djeca starija od 24 godine	0	0	0	0	0	0	0	0
Kohabitacija prije braka								
Kohabitali su prije braka	-0,36	-0,59	-0,45	-0,69	0,24	0,36	-0,15	0,73
Nisu kohabitali prije braka	0	0	0	0	0	0	0	0
Broj djece u braku	0,23	0,65	0,44	1,38	0,24	0,62	0,54	2,12*
Parametri kovarijance								
Rezidij	46,82	20,00**	45,46	16,85**	44,27	15,98**	23,32**	14,28**
Intercept na razini bračne dijade	56,15	13,62**	56,77	12,42**	55,89	12,09**	12,45	6,84**
AIC	12229,31		10199,57		9556,58		7159,47	
R ²	0,06		0,09		0,10		0,53	

● TABLICA 3
Prediktori razine
1 i 2 i zavisna
varijabla *strast*

Napomena: $N = 884$ parova, $N = 1768$ bračnih partnera, Intercept = prosječna vrijednost zavisne varijable na razini braka nakon prilagodbe zbog djelovanja kovarijata, Koeficijent = Nestandardizirana mjera promjena na zavisnoj varijabli povezana s jedinicom promjene na varijablama koje predstavljaju kovarijate, AIC = Akain informacijski kriterij koji pokazuje primjerenost modela, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Model 2: Žene su manje strastvene od muževa, ali se ističe varijabla *samopoštovanje*, koja je pozitivan prediktor strasti u braku. Bračne su etape prediktivne i u modelu 2. Strast je kod bračnih partnera veća u prvoj etapi, u sljedećim je etapama manja, ali je ponovno veća u etapi s odrasлом djecom, iako ne dostiže razinu prve etape.

Model 3 pokazuje da su žene manje strastvene od muževa, ali se pokazuje da je uz varijablu *samopoštovanje* pozitivan prediktor i varijabla *religiozno uvjerenje*. Bračne su etape i prema ovom modelu prediktor intenziteta strasti: strast je veća kod partnera koji su u braku bez djece, dolaskom djece ona je manja, a najmanja je u brakovima sa školskom djecom.

Model 4 pokazuje da dolazi do velikih promjena nakon što se u analizu uključi skupina varijabli *psihološki procesi u braku*. Žene su, kao i u prijašnjim modelima, manje strastvene nego njihovi muževi, ali *samopoštovanje* i *religiozno uvjerenje* više nisu prediktivni. Nove varijable: *percepcija fizičke privlačnosti partnera* i *potpora partnera* postaju pozitivan prediktor, a *negativno prelijevanje iz rada na kućanstvo* negativan je prediktor intenziteta strasti što je doživljavaju bračni partneri. Bračne su etape također prediktivne: *strast* je kod partnera koji su u braku u prvoj etapi veća, u sljedećim je etapama manja, u kasnijim je etapama ponovno veća, ali ne dostiže intenzitet prve etape. U Modelu 4 prediktivna je i varijabla *broj djece u obitelji*, a veći intenzitet strasti doživljavaju partneri u brakovima s većim brojem djece. Model 4 objašnjava 53 % varijance kriterijske varijable *strast*, a indeks AIC pokazuje da je model 4 statistički najprimjereniji.

Intimnost kao zavisna varijabla

Dobivene vrijednosti nultog (0) modela pokazuju da je interklasna korelacija $ICC = 0,64$, što zahtijeva primjenu višerazinskoga statističkog postupka. Intercept i rezidij uz Wald t test pokazuju značajnost razlika među bračnim partnerima i bračnim parovima.

Model 1: Žene doživljavaju manju intimnost od muževa, a između brakova u kojima su partneri različita stupnja obrazovanja ne postoji razlika u intimnosti. Ni jedna varijabla razine 2 nije prediktivna za varijablu *intimnost*.

Model 2: Žene doživljavaju manju intimnost, ali će ona kod bračnih partnera biti veća zbog djelovanja dviju varijabli: *emocionalne stabilnosti* i *samopoštovanja*. Intimnost će biti veća kad su partneri emocionalno stabilniji i imaju veći osjećaj samopoštovanja.

Modeli	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
	Koefi- cijent	<i>t</i>	Koefi- cijent	<i>t</i>	Koefi- cijent	<i>t</i>	Koefi- cijent	<i>t</i>
Parametri fiksnog utjecaja – Razina 1								
Intercept	50,15	49,53**	39,77	16,65**	34,04	10,71**	12,77	6,02**
Rod								
Žene	-1,42	-4,82**	-1,27	-3,67**	-1,59	-4,10**	-0,71	-2,45**
Muževi	0	0	0	0	0	0	0	0
Obrazovanje	-0,08	0,54	-0,15	-1,05	-0,10	-0,67	0,06	0,64
Ekstraverzija			-0,01	-0,51	-0,02	-0,99	-0,02	-1,25
Ugodnost			0,01	0,43	0,01	0,10	0,01	0,34
Emocionalna stabilnost			0,05	2,04*	0,05	2,14*	0,01	0,94
Samopoštovanje			0,38	4,19**	0,39	4,15**	0,04	0,63
Patrijarhalnost					-0,04	-0,82	-0,05	-1,59
Percepcija rodnih uloga					0,03	0,53	-0,04	-1,19
Materijalizam					0,07	0,77	0,03	0,53
Religiozno uvjerenje					0,14	2,86**	0,01	0,26
Zaokupljenost s obitelji					0,152	2,43**	-0,04	-0,05
Zadovoljstvo raspodjelom kućanskih poslova							-0,01	-0,05
Fizička privlačnost partnera							0,24	1,39
Potpora partnera							1,47	52,14**
Ekonomski stres							-0,04	-0,48
Bračni stres							-0,21	-1,01
Negativno prelijevanje iz rada na brak							0,02	0,40
Negativno prelijevanje iz rada na kućanstvo							-0,06	-1,54
Parametri fiksnog utjecaja – Razina 2								
Bračne etape								
Bez djece (početak braka)	1,10	0,73	1,58	0,96	1,30	0,80	-0,20	-0,25
Djeca od 1 do 6 godina	-2,15	-2,04*	-1,85	-1,63	-1,83	-1,64	-0,70	-1,32
Djeca od 7 do 18 godina	-3,55	3,17**	-2,91	-2,40**	-2,32	-1,94*	-0,73	-1,28
Djeca od 19 do 24 godine	0,80	0,77	1,59	1,37	1,19	1,08	-0,08	-0,16
Djeca starija od 24 godine	0	0	0	0	0	0	0	0
Kohabitacija prije braka								
Kohabitali su prije braka	-0,31	-0,54	-0,17	-0,27	0,45	0,71	0,17	0,57
Nisu kohabitali prije braka	0	0	0	0	0	0	0	0
Broj djece u braku	0,05	0,13	0,04	0,10	-0,11	-0,31	0,28	1,50
Parametri kovarijance								
Rezidij	34,90	19,89**	32,70	16,46**	31,53	15,68**	17,12	13,98**
Intercept na razini bračne dijade	63,14	15,43**	64,73	14,24**	59,00	13,72**	3,04	2,74**
AIC	11968,69		9895,56		9299,70		6545,64	
R ²	0,04		0,10		0,14		0,53	

● TABLICA 4
Prediktori razine 1 i 2
i zavisna varijabla
intimnost

Napomena: $N = 884$ parova, $N = 1768$ bračnih partnera, Intercept = prosječna vrijednost zavisne varijable na razini braka nakon prilagodbe zbog djelovanja kovarijata, Koeficijent = Nestandardizirana mjera promjena na zavisnoj varijabli povezana s jedinicom promjene na varijablama koje predstavljaju kovarijate, AIC = Akain informacijski kriterij koji pokazuje primjerenost modela, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Model 3: Žene doživljavaju manju intimnost, ali će partneri doživjeti veću intimnost što su intenzivnije zastupljene varijable *emocionalna stabilnost, religiozno uvjerenje, zaokupljenost s obitelji i samopoštovanje*. Između partnera koji su u različitim bračnim etapama ne postoji značajna razlika u *intimnosti*.

Model 4 pokazuje velike promjene u prediktivnosti varijabli. Prema modelu 4, od varijabli razine 1 za intimnost su prediktivne samo varijable *rod i potpora partnera*. Žene doživljavaju manju intimnost nego muževi, a partneri će doživjeti to veću intimnost što je veći doživljaj *potpore među partnerima*. Ni jedna varijabla razine 2 nije prediktivna za intenzitet intimnosti koju doživljavaju bračni partneri. Što se tiče bračnih etapa, intimnost je među partnerima nešto veća u zadnjoj etapi, ali razlika nije statistički značajna. Modelom 4 objašnjava se 53 % varijance varijable *intimnost*. AIC pokazuje da je Model 4 statistički najprimjereniji.

Privrženost kao zavisna varijabla

Vrijednosti nultoga (0) modela pokazuju da je $ICC = 0,56$, što znači da je primjeren višerazinski statistički postupak. Intercept i rezidij uz Wald t test pokazuju postojanje razlika među bračnim partnerima i među bračnim parovima.

Model 1: Žene su manje privržene od svojih muževa. Istodobno, iako postoji tendencija veće privrženosti partnera u brakovima u kojima su partneri nižega stupnja obrazovanja, između brakova u kojima su partneri različita stupnja obrazovanja nije utvrđena značajna razlika.

Model 2 pokazuje da je uz varijablu *rod* za privrženost u braku prediktivna i varijabla *samopoštovanje*. U brakovima u kojima partneri imaju veće samopoštovanje bit će veća i privrženost, što je uočeno i u prijašnjim istraživanjima (Acevedo i Aron, 2009).

Model 3: Žene su manje privržene od muževa, *samopoštovanje* je pozitivan prediktor privrženosti, a javljaju se dva nova pozitivna prediktora privrženosti: *religiozno uvjerenje i zaokupljenost s obitelji*.

Model 4 pokazuje bitnu promjenu u prediktivnosti varijabli. Žene su manje privržene od svojih muževa, ali prediktivne su za privrženost bračnih partnera mnogobrojne druge varijable razine 1. *Ugodnost, potpora partnera i fizička privlačnost* pozitivni su prediktori, a *bračni stres i ekstraverzija* negativni prediktori privrženosti partnera u braku. Od varijabli razine 2 prediktivna je za privrženost jedino varijabla *bračne etape*. Privrženost je bračnih partnera veća u bračnoj etapi kad su djeca starija od 24 godine, dok je manja u ostalim bračnim etapama. Model 4 objašnjava 33 % varijance privrženosti u braku. AIC pokazuje da je Model 4 statistički najprimjereniji.

Modeli	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
	Koefi- cijent	<i>t</i>	Koefi- cijent	<i>t</i>	Koefi- cijent	<i>t</i>	Koefi- cijent	<i>t</i>
Parametri fiksnog utjecaja – Razina 1								
Intercept	52,40	48,73**	40,00	16,49**	33,27	8,89**	13,41	4,83**
Rod								
Žene	-1,61	-4,62**	-1,77	-4,17**	-2,21	-4,55**	-1,21	-3,04**
Muževi	0	0	0	0	0	0	0	0
Obrazovanje	-0,21	-1,49	-2,49	-1,54	-0,13	-0,73	0,04	0,34
Ekstraverzija			-0,02	-0,91	-0,03	-1,30	-0,03	-2,02*
Ugodnost			0,05	1,54	0,03	1,02	0,04	1,98*
Emocionalna stabilnost			0,03	1,37	0,03	1,21	-0,03	-1,79
Samopoštovanje			0,46	4,29**	0,46	4,13**	0,12	1,53
Patrijarhalnost					-0,01	-0,31	-0,02	-0,38
Percepcija rodnih uloga					0,01	0,142	-0,06	-1,35
Materijalizam					0,14	1,36	0,04	0,53
Religiozno uvjerenje					0,18	3,33**	0,05	1,28
Zaokupljenost s obitelji					0,17	1,97*	0,01	0,01
Zadovoljstvo raspodjelom kućanskih poslova							-0,01	-0,06
Fizička privlačnost partnera							0,69	2,91**
Potporna partnera							1,43	37,52**
Ekonomski stres							-1,94	-1,86
Bračni stres							-0,95	-3,37**
Negativno prelijevanje iz rada na brak							0,11	1,60
Negativno prelijevanje iz rada na kućanstvo							-0,05	-0,98
Parametri fiksnog utjecaja – Razina 2								
Bračne etape								
Bez djece (početak braka)	0,17	0,11	1,14	0,65	0,76	0,44	-0,75	-0,73
Djeca od 1 do 6 godina	-2,76	-2,50**	-2,62	-2,20*	-2,78	-2,33**	-1,43	-2,03*
Djeca od 7 do 18 godina	-4,84	-4,14**	-4,21	-3,30**	-3,83	-2,99**	-1,71	-2,23*
Djeca od 19 do 24 godine	-1,11	-1,02	-0,90	-0,76	-1,05	-0,90	-1,99	-2,90**
Djeca starija od 24 godine	0	0	0	0	0	0	0	0
Kohabitacija prije braka								
Kohabitali su prije braka	-0,71	-1,14	-0,90	-1,32	-0,19	-0,27	-0,31	-0,73
Nisu kohabitali prije braka	0	0	0	0	0	0	0	0
Broj djece u braku	0,15	0,40	0,13	0,32	0,09	0,23	0,15	0,59
Parametri kovarijance								
Rezidij	49,54	19,91**	51,86	16,72**	53,86	15,88**	33,59	14,09**
Intercept na razini bračne dijade	60,75	13,59**	59,42	11,87**	54,11	10,81**	4,03	1,99*
AIC	12377,32		10269,23		9712,13		7267,73	
R ²	0,02		0,03		0,07		0,33	

● TABLICA 5
Prediktori razine 1 i 2
i zavisna varijabla
privrženost

Napomena: $N = 884$ parova, $N = 1768$ bračnih partnera, Intercept = prosječna vrijednost zavisne varijable na razini braka nakon prilagodbe zbog djelovanja kovarijata, Koeficijent = Nestandardizirana mjera promjena na zavisnoj varijabli povezana s jedinicom promjene na varijablama koje predstavljaju kovarijate, AIC = Akain informacijski kriterij koji pokazuje primjerenost modela; * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Prije analize i rasprave dobivenih rezultata valja naglasiti da smo istraživanjem utvrđivali prediktore *strasti*, *intimnosti* i *privrženosti u braku*, a ništa nismo do sada kazali o njihovu međusobnom odnosu. Sternberg (1986) pretpostavlja da između navedenih dimenzija ljubavi postoji relativno visoka povezanost, pa je važno otkriti kakav je međusobni odnos navedenih varijabli u našem istraživanju koje istražuje bračnu ljubav, dok Sternberg (1986) govori o ljubavi općenito.

Dakle, za čitav uzorak, bez obzira na bračne etape, i u našem je istraživanju dobivena visoka povezanost između *strasti* i *intimnosti* ($r = 0,66, p < 0,001$) i *strasti* i *privrženosti* ($r = 0,65, p < 0,001$) te između *intimnosti* i *privrženosti* ($r = 0,73, p < 0,001$). Zajednička varijanca ima vrijednost između 43 % i 53 %, što znači da postoje i specifične varijance koje mjere pojedine ljestvice, što omogućuje i upotrebu pojedinih dimenzija zasebno.

No analiza povezanosti među dimenzijama ljubavi pokazuje velike varijacije s obzirom na bračne etape. Povezanost između *strasti* i *intimnosti* u prvoj je bračnoj etapi $r = 0,45, p < 0,001$, u drugoj je $r = 0,58, p < 0,001$, u trećoj je $r = 0,66, p < 0,001$, u četvrtoj je $r = 0,82, p < 0,001$, u petoj je $r = 0,74, p < 0,001$. Povezanost između *strasti* i *privrženosti* u prvoj je bračnoj etapi $r = 0,62, p < 0,001$, u drugoj je $r = 0,56, p < 0,001$, u trećoj je $r = 0,67, p < 0,001$, u četvrtoj je $r = 0,80, p < 0,001$, u petoj je $r = 0,70, p < 0,001$. Povezanost između *intimnosti* i *privrženosti* u prvoj je bračnoj etapi $r = 0,42, p < 0,001$, u drugoj je $r = 0,68, p < 0,001$, u trećoj je $r = 0,78, p < 0,001$, u četvrtoj je $r = 0,77, p < 0,001$, u petoj je $r = 0,74, p < 0,001$.

Tokom zajedničkoga života povezanost između *strasti* i *intimnosti* postaje veća, ali je u zadnjoj etapi manja. Povezanost s *privrženosti* oscilira, a povezanost između *intimnosti* i *privrženosti* s vremenom postaje veća, dok je u zadnjoj etapi manja. Razlike u etapama tumačimo većim ili manjim pozitivnim iskustvom koje bračni partneri tokom zajedničkoga života doživljavaju. Međutim, dobivene rezultate trebamo prihvatiti s rezervom jer je riječ o linearnoj regresiji. Logična je pretpostavka da se podaci triju dimenzija ljubavi distribuiraju nelinearno.

RASPRAVA

Rasprava u vezi s hipotezom 1

Hipotezom 1 pretpostavili smo da je skupina varijabli *psihološki procesi u braku* najbolji prediktor *strasti*, *intimnosti* i *privrženosti u braku*. No prije rasprave želimo još jednom naglasiti da su psihološki procesi u braku zapravo doživljaj jednoga partnera o osobinama, odnosu i ponašanju drugoga partnera, kao i reakciji na sve čimbenike koji djeluju na partnerske odnose. Pokazalo se da su iz te skupine prediktivne

varijable *fizička privlačnost, potpora partnera, bračni stres i negativno prelijevanje iz rada na kućanstvo.*

Fizička privlačnost kao prediktor strasti i privrženosti dokazana je u raznim kulturama (Meltzer i sur., 2014; Raj, 2017). Posebno je ona važna u individualističkoj kulturi (Europa i Sjeverna Amerika) gdje je velika sloboda pojedinca u izboru partnera (Eastwick, 2013), a važnu ulogu ima u onoj vrsti romantičnih odnosa koju nazivamo ljubav na prvi pogled (Zsok i sur., 2017).

Ograničenja dosadašnjih zaključaka o odnosu fizičke privlačnosti i dimenzija ljubavi proizlaze iz specifičnosti uzoraka (mlađi i stariji adolescenti, Eastwick, 2013), a malo se zna o ulozi fizičke privlačnosti u bračnim odnosima. Je li ona važna i u braku i mijenja li se njezina važnost tijekom zajedničkoga života, dosad je neistraženo. Sadašnje je istraživanje jasno pokazalo da fizička privlačnost partnera nije samo važna u zaljubljanju, niti je tipična isključivo za adolescente, nego je ona i važan prediktor strasti i privrženosti koju partneri doživljavaju u braku.

Potpura partnera također se u sadašnjem istraživanju pokazala kao prediktor strasti, ali i intimnosti u braku, i to u svim etapama bračnoga života, a što su pokazala i prijašnja istraživanja u Sjevernoj Americi o odnosu potpore i bračne kvalitete (Broc i Lawrence, 2008; Meltzer i sur., 2014; Sullivan i sur., 2010), te ona o odnosu ljubavi i bračne kvalitete (Lemieux i Hale, 2000). Fizička privlačnost i potpora partnera jasni su pozitivni prediktori ljubavi u braku. Sadašnje je istraživanje iznjedrilo i neke negativne prediktore bračne ljubavi, a to su *bračni stres i negativno prelijevanje iz rada na kućanstvo.*

Bračni stres definiran kao posljedica dugotrajno narušenih partnerskih odnosa (McCubbin i sur., 1996) do sada se nije istraživao kao prediktor bračne ljubavi. No u sadašnjem se istraživanju pokazalo da je bračni stres negativan prediktor strasti što ga doživljavaju bračni partneri. To je logično, jer dugotrajni bračni stres remeti bračne odnose i dugoročno potencijalno dovodi do nestabilnosti braka. Mnogi su potencijalni izvori bračnoga stresa: osobine partnera i partnerski odnosi, kao i okolnosti kao što su ekonomski uvjeti, nezaposlenost, prezaposlenost i negativno prelijevanje iz rada na kućanstvo.

Gotovo sva istraživanja s područja odnosa obitelji i rada upućuju na značajno prelijevanje negativnog iskustva u radu na partnerske odnose, poglavito na kvalitetu braka (Brock i Lawrence, 2008; Karney i Neff, 2013; Unger i sur., 2017). Stoga čudi da ni jedno istraživanje negativnoga prelijevanja na obitelj ne istražuje taj negativni utjecaj na bračnu ljubav. U sadašnjem smo istraživanju pokazali da je negativno prelijevanje iz rada na kućanstvo izrazito negativan prediktor do-

življaja strasti u braku. Preopterećenost radom izvan obitelji, ili dugotrajna izbjivanja zbog rada, sprječavaju ispunjavanje obiteljske uloge, partnerski se odnosi urušavaju, javlja se bračni stres i smanjuje intenzitet doživljaja strasti kod bračnih partnera.

Neobičan se rezultat sadašnjeg istraživanja odnosi na *ekstraverziju* kao negativan prediktor doživljaja privrženosti kod bračnih partnera. Iako se ekstrovertiranost partnera u ranijim istraživanjima pokazala kao pozitivan prediktor bračne kvalitete (Karney i Bradbury, 1995), moguće je da će ekstrovertirani partneri biti manje privrženi zbog svoje društvenosti i lakoće uspostavljanja novih odnosa i pronalaženja mogućih novih partnera. Rezultati istraživanja potvrdili su prvu hipotezu i pokazali da je skupina varijabli *psihološki procesi u braku* najbolji prediktor svih triju dimenzija bračne ljubavi.

Rasprava u vezi s hipotezom 2

Zbog specifičnosti našega sociokulturnog okruženja, višestrukosti ženske uloge i veće opterećenosti žene u braku, postavili smo hipotezu 2: U braku žene *doživljavaju manje strasti, manje intimnosti i manje privrženosti partneru od svojih muževa*. Mnoga su istraživanja općenito uočila razlike između žena i muškaraca u ljubavi i načinu voljenja: muškarci se češće zaljubljuju (Hendrick i Hendrick, 1995), i to osobito na strastven način (Dion i Dion, 1993; Kim i Hatfield, 2004); ljubav je važnija ženama nego muškarcima (Hendrick i Hendrick, 1995); žene se čvršće vežu za partnera i sklonije su idealiziranju partnera (Aron i sur., 2008). Tipičan način voljenja za muškarce jest ludus ili igra, dok je kod žena češći eros (Sprecher i Toro-Morn, 2002), storge i pragma (Hendrick i Hendrick, 1995). S jedne strane, ženama je, čini se, ljubav važnija nego muškarcima, a s druge strane, za njih je tipična pragma i storge (postupan, miran i prijateljski) način voljenja.

Podaci sadašnjeg istraživanja potvrđuju hipotezu 2, jer se pokazalo da žene doista u braku doživljavaju manje strasti, intimnosti i privrženosti nego njihovi muževi. Teško je objasniti dobivene rezultate u sadašnjem istraživanju. Međutim, ako se osvrnemo na evolucijsku psihologiju i prihvatimo da žene u braku primarno traže sigurnost, a eros kao način voljenja doživljavaju tek kad se osjećaju sigurno (Baumeister i Vohs, 2004), iz rezultata proizlazi da žene (u našem uzorku) ne osjećaju da su postigle zadovoljavajuću sigurnost, ili im taj osjećaj možda remeti prisutnost bračnoga stresa i negativnoga prelijevanja iz rada na obitelj. Osim navedenog, mogući su i drugi razlozi, primjerice nerealna očekivanja žena u pogledu ljubavi u braku. Međutim, naše je objašnjenje da su žene zbog višestrukih uloga i opterećenja u braku manje strastvene, intimne i privržene nego njihovi muževi a dobiveni rezul-

tati potvrđuju istinitost druge hipoteze. No bez obzira na to koje je navedeno objašnjenje potencijalno točno, s obzirom na to da se radi o vrlo osjetljivom problemu odnosa među bračnim partnerima ili čak općenito među rodovima, što je posebno danas aktualno, smatramo da su potrebna nova istraživanja prije donošenja čvršćih zaključaka.

Rasprava u vezi s hipotezom 3

Hipotezom 3 pretpostavili smo da ne postoji linearni odnos između bračnih etapa, s jedne strane, i strasti, intimnosti i privrženosti koje doživljavaju bračni partneri u braku, s druge. Tijekom zajedničkoga života javljaju se mnoge krize koje nužno urušavaju partnerske odnose i djeluju na doživljaj strasti, intimnosti i privrženosti. Rezultati sadašnjeg istraživanja pokazuju da je strast kod bračnih partnera veća u prvoj etapi bez djece, da nema značajne razlike u intimnosti s obzirom na etape i da je privrženost partnera u braku veća od ostalih etapa u zadnjoj etapi s odrasлом djecom. Dobiveni se rezultati donekle slažu sa Sternbergovim predviđanjima (1986) da će najveća strast biti u počecima partnerskih odnosa, a najveća privrženost nakon mnogih zajedničkih godina. Posredno, u prilog navedenoj tvrdnji govore i rezultati istraživanja o vrlo sličnom odnosu bračnih etapa i bračne kvalitete (Bradbury i Karney, 2004; Shapiro i sur., 2000), dok je istodobno dokazana povezanost ljubavi i bračne kvalitete (Aron i Hekkenmeyer, 1995).

Logični su rezultati koji pokazuju da je strast veća u početku braka (uzajamna fizička privlačnost i idealiziranje partnera), a zatim je zbog raznih okolnosti (djeca, ekonomski stres, rad izvan kuće) manja i ponovno se donekle oporavlja u kasnijim, mirnijim etapama s odrasлом djecom. Logičan je i podatak da je doživljaj privrženosti prisutan u svim bračnim etapama, ali je ipak veći u etapi s odrasлом djecom, kad su partneri ponovno upućeni jedan na drugoga.

Ako analiziramo prisutnost i promjene tijekom vremena u dimenzijama ljubavi u braku, očito je da je strast ona dimenzija koja je najviše izložena promjeni. Neki autori čak smatraju da je nakon početne bračne etape sve manja i više nikada ne dostiže prijašnje razine (Bradbury i Karney, 2004).

Na kraju rasprave moramo naglasiti, koliko god rezultati i iznesena objašnjenja bili plauzibilni ne smije se zaboraviti da se vjerojatno radi o prvom istraživanju takve vrste, zbog čega smatramo da su za donošenje čvršćih zaključaka potrebna nova istraživanja.

I još da postavimo nekoliko važnih pitanja za koja je sada nema zadovoljavajućih znanstvenih odgovora. Primjerice, koje su dimenzije ljubavi potrebne za održanje kvalitete braka tijekom vremena? Može li se dugotrajno održati brak

bez strasti, ali uz konstantni doživljaj intimnosti i veću privrženost? Postaju li dugotrajni brakovi prijateljske zajednice međuovisnosti i potpore, kao što smatraju neki predstavnici evolucijske psihologije? (Fisher, 2006). Na navedena pitanja ne možemo odgovoriti jer nam nedostaje uvid u odnos pojedinih dimenzija ljubavi i bračne kvalitete, ali smatramo da na ta vrlo važna pitanja odgovor trebaju pružiti istraživanja u budućnosti.

ZAKLJUČAK I OGRANIČENJA

Pregledom značajnijih baza podataka nismo pronašli ni jedan rad koji bi se bavio prediktorima bračne ljubavi. Prihvatili smo Sternbergovu teoriju (1986) da ljubav, pa tako i bračna ljubav, nije jednoznačna pojava, nego se sastoji od dimenzija strasti, intimnosti i privrženosti, a iako između tih dimenzija postoji visoka povezanost, zajednička varijanca ne prelazi 53 %.

Prema dobivenim rezultatima u našem su sociokulturnom okruženju prediktori strasti: rod, fizička privlačnost partnera, potpora partnera, negativno prelijevanje iz rada na kućanstvo, broj djece u obitelji i bračne etape. Prediktori intimnosti su rod i potpora partnera bez obzira na bračnu etapu, a prediktori privrženosti rod, ekstraverzija, ugodnost, fizička privlačnost partnera, potpora partnera, bračni stres i bračne etape.

Ograničenja rezultata ovoga istraživanja proizlaze iz opravdane sumnje da se ljubav, njezine dimenzije i prediktori podjednako manifestiraju u različitim kulturama (Karanđashev, 2017). Također, jedno je od ograničenja i uvrštavanje relativno maloga broja prediktora i samo dvije razine varijabli, dok Huston (2000) preporučuje mnogo veći broj varijabli i više njihovih razina. I najozbiljnije ograničenje: istraživanje je transversalno, iako proučava promjene u vremenu, pa ne znamo jesu li promjene varijabli posljedica stvarnih promjena tijekom vremena ili proizlaze iz razlika među kohortama bračnih partnera.

Zbog navedenih razloga, kao i velike vjerojatnosti da je riječ o prvom istraživanju kojim se pokušalo utvrditi prediktore bračne ljubavi, smatramo da je nemoguće samo na temelju dobivenih rezultata donijeti čvršće zaključke, ali zato dobiveni rezultati mogu biti poticaj novim istraživanjima na tom izrazito važnom i znanstveno neistraženom području.

LITERATURA

Acevedo, B. P. i Aron, A. (2009). Does a long-term relationship kill romantic love? *Review of General Psychology*, 13(1), 59–65. <https://doi.org/10.1037/a0014226>

Acker, M. i Davis, M. H. (1992). Intimacy, passion, and commitment in adult romantic relationships: A test of the Triangular theory of love.

Journal of Social and Personal Relationships, 9(1), 21–50. <https://doi.org/10.1177/0265407592091002>

APA Dictionary of Psychology (2015). *American Psychological Association*. Second edition. APA.

Aron, A. i Hekkenmeyer, L. (1995). Marital satisfaction and passionate love. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12(1), 139–146. <https://doi.org/10.1177/0265407595121010>

Aron, A., Fisher, H. A., Strong, G., Acevedo, B. P., RIELA, S. i Tsapelas, I. (2008). Falling in love. U S. Sprecher, A. Wenzel i J. H. Harwey (Ur.), *Handbook of relationship initiation* (str. 315–336). Psychology Press.

Baumeister, R. F. i Vohs, K. D. (2004). Sexual economics: Sex as a female resource for social exchange in heterosexual interactions. *Personality & Social Psychology Review*, 8(1), 339–363. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0804_2

Bradbury, T. N. i Karney, B. R. (2004). Understanding and altering the longitudinal course of a marriage. *Journal of Marriage and Family*, 66(4), 862–879. <https://doi.org/10.1111/j.0022-2445.2004.00059.x>

Brock, R. i Lawrence, E. (2008). A longitudinal investigation of stress spillover in marriage: Does spousal support adequacy buffer the effects? *Journal of Family Psychology*, 22(1), 11–20. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.1.11>

Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22(6), 723–742. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.22.6.723>

Dion, K. i Dion, K. (1993). Individualistic and collectivistic perspectives on gender and the cultural context of love and intimacy. *Journal of Social Issues*, 49(3), 53–69. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1993.tb01168.x>

Eastwick, P. (2013). Cultural influences on attraction. U J. A. Simpson i L. Campbell (Ur.), *The Oxford handbook of close relationships* (str. 161–233). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195398694.013.0008>

Faulkner, J. E. i De Jong, G. F. (1966). Religiosity in 5 D. An empirical analysis. *Social Forces*, 45(2), 246–254. <https://doi.org/10.2307/2574395>

Fehr, B. (2013). The social psychology of love. U J. A. Simpson i L. Campbell (Ur.), *The Oxford handbook of close relationships* (str. 201–233). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195398694.013.0010>

Fehr, B., Sprecher, S. i Underwald, L. G. (2009). *The science of compassionate love: Theory, research, and applications*. Wiley-Blackwell.

Fisher, H. (2006). The drive to love. U R. Sternberg i K. Weis. *The new psychology of love* (str. 87–115). Yale University Press.

Frisco, M. L. i Williams, K. (2003). Perceived housework equity, marital happiness, and divorce in dual-earner households. *Journal of Family Issues*, 24(1), 51–73. <https://doi.org/10.1177/0192513X02238520>

Glenn, N. D. (1989). Duration of marriage, family composition, and marital happiness. *National Journal of Sociology*, 3(1), 3–24.

Grote, N. N. i Frieze, I. H. (1994). The measurement of friendship-based love in intimate relationships. *Personal Relationships*, 1(3), 275–300. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1994.tb00066.x>

Grote, N. N. i Frieze, I. H. (1996). Children, traditionalism in the division of family work, and marital satisfaction: "What's love got to do with?" *Personal Relationships*, 3(3), 211–228. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1996.tb00113.x>

Hatfield, E. (1988). Passionate and companionate love. U R. J. Sternberg i M. L. Barnes (Ur.), *Psychology of love* (str. 191–217). Yale University Press.

Hatfield, E. i Walster, G. W. (1978). *A new look at love*. Addison Wesley.

Heaven, P. C. L., Da Silva, T., Carey, C. i Holen, J. (2004). Loving stiles: Relationships with personality and attachment styles. *European Journal of Personality*, 18(2), 103–113. <https://doi.org/10.1002/per.498>

Heller, D. i Watson, D. (2005). The dynamic spillover of satisfaction between work and marriage: The role of time and mood. *The Journal of Applied Psychology*, 90(6), 1273–1279. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.90.6.1273>

Hendrick, C. (1988). Roles and gender relationships. U S. Duck, F. Hayse, E. Ickens i B. M. Montgomery (Ur.), *Handbook of personal relationships* (str. 429–448). Wiley and Sons.

Hendrick, C. i Hendrick, S. (1986). A theory and method of love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(2), 392–402. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.50.2.392>

Hendrick, C. i Hendrick, S. S. (2006). Styles of romantic love. U R. J. Sternberg i K. Weis (Ur.), *The new psychology of love* (str. 149–170). Yale University Press.

Hendrick, S. S. i Hendrick, C. (1995). Gender differences and similarities in sex and love. *Personal Relationships*, 2(1), 55–65. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1995.tb00077.x>

Hendrick, S. S. i Hendrick, C. (2002). Linking romantic love with sex: Development of the perception of love and sex scale. *Journal of social and Personal Relationships*, 19(3), 361–374. <https://doi.org/10.1177/0265407502193004>

Hraba, J., Lorenz, F. O. i Pechačova, Z. (2000). Family stress during the Czech transformation. *Journal of Marriage and Family*, 62(2), 520–531. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00520.x>

Huston, T. L. (2000). The social ecology of marriage and other intimate unions. *Journal of Marriage and the Family*, 62(2), 298–320. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00298.x>

Jackson, T., Chen, H., Guo, C. i Gao, X. (2006). Stories we love by: Conceptions of love among couples from the People's Republic of China and the United States. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 37(4), 446–464. <https://doi.org/10.1177/0022022106288480>

Jankowiak, W. (Ur.) (1995). *Romantic passion: A universal experience?* Columbia University Press.

Kamenov, Ž., Huić, A. i Jugović, I. (2011). Uloga iskustva rodno neravnopravnog tretmana u obitelji u percepciji, stavovima i sklonosti rodnoj diskriminaciji. *Revija za socijalnu politiku*, 18(2), 195–215. <https://doi.org/10.3935/rsp.v18i2.978>

Kang, S. W. i Marks, N. F. (2016). Marital strain exacerbates the health risks of filial caregiving: Evidence from the 2005 National Survey of Midlife in the United States. *Journal of Family Issues*, 37(8), 1123–1150. <https://doi.org/10.1177/0192513X14526392>

Karandashev, V. (2017). *Romantic love in cultural contexts*. Springer International Publishing Switzerland. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-42683-9>

Karney, B. R. i Bradbury, N. T. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, method, and research. *Psychological Bulletin*, 118(1), 3–34. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.118.1.3>

Karney, B. R. i Neff, L. A. (2013). Couples and stress: How demands outside a relationship affect intimacy within the relationship. U A. J. Simpson i L. Campbell (Ur.), *The handbook of close relationships* (str. 664–684). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195398694.013.0030>

Kim, J. i Hatfield, E. (2004). Love types and subjective well-being: A cross-cultural study. *Social Behavior and Personality*, 32(2), 173–182. <https://doi.org/10.2224/sbp.2004.32.2.173>

Kocjan, G. Z., Horvat, B. i Mrakovčić, M. (2010). Kaj nam stališča do ljubezni povedo o intimnosti in zadovoljstvu v partnerskim odnosu? *Anthropos*, 42(3/4), 136–149.

Lee, J. (1988). Love styles. U R. Sternberg i M. L. Barnes (Ur.), *Psychology of love* (str. 38–67). Yale University Press.

Lemieux, R. i Hale, J. L. (2000). Intimacy, passion, and commitment among married individuals. Further testing of the triangular theory of love. *Psychological Reports*, 87(3), 941–948. <https://doi.org/10.2466/pr0.2000.87.3.941>

Matthieseen, S. i Schmidt, G. (2009). Sexuelle Erfahrungen und Beziehungen adoleszenter Frauen. Qualitative Interviews mit 60 Teenagern, die ungewollt schwanger wurden. *Zeitschrift für Sexualforschung*, 22(2), 97–120. <https://doi.org/10.1055/s-0028-1098931>

McCubbin, H. I., Thompson, A. i McCubbin, M. A. (1996). *Family assessment: Resiliency, coping, and adaptation. Inventories for research and practice*. University of Wisconsin Publishers.

McNulty, J. K., Neff, L. A. i Karney, B. R. (2008). Beyond initial attraction: Physical attractiveness in newlywed marriage. *Journal of Family Psychology*, 22(1), 135–143. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.1.135>

Meltzer, A. L., McNulty, J. K., Jackson, G. L. i Karney, B. R. (2014). Sex differences in the implications of partner physical attractiveness for the trajectory of marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 106(3), 418–428. <https://doi.org/10.1037/a0034424>

Mirsa, S., Gnosh, R. i Kanungo, R. N. (1990). Measurement of family involvement: A cross-national study of managers. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 21(2), 232–248. <https://doi.org/10.1177/0022022190212006>

Mlačić, B. i Goldberg, L. R. (2007). An analysis of a cross-cultural personality inventory: The IPIP Big-Five factor markers in Croatia. *Journal of Personality Assessment*, 88(2), 168–177. <https://doi.org/10.1080/00223890701267993>

Obradović, J. (1998). *Ljestvice za mjerenje bračnih procesa*. Neobjavljen izvještaj o radu na projektu.

Pher, B. (2013). The social psychology of love. U J. A. Simpson i L. Campbell (Ur.), *The Oxford handbook of close relationships* (str. 211–223). Oxford University Press.

Raj, J. (2017). Assessing romantic relationships in the Asian Indian population through the triangular Theory of Love. *Dissertation Abstract International: Section B*, 78(1).

Richins, M. L. i Dawson, S. (1992). A consumer values orientation for materialism and its measurement: Scale development and validation. *Journal of Consumer Research*, 19(3), 303–316. <https://doi.org/10.1086/209304>

Riela, S., Rodriguez, G., Aron, A., Xiomeng, Xu i Acevedo, B. P. (2010). Experiences of falling in love: Investigating culture, ethnicity, gender, and speed. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(4), 473–493. <https://doi.org/10.1177/0265407510363508>

Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Quint & Boden Comp. <https://doi.org/10.1515/9781400876136>

Ross, C. E., Mirowski, J. i Goldstein, K. (1990). The impact of the family on health: Decade in the review. *Journal of the Marriage and the Family*, 52(4), 1059–1078. <https://doi.org/10.2307/353319>

Rothbaum, F. i Tsang, B. Y. P. (1998). Love songs in the United States and China: On the nature of romantic love. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 29(2), 306–319. <https://doi.org/10.1177/0022022198292003>

Shapiro, A. F., Gottman, J. M. i Carrere, S. (2000). The baby and the marriage: Identifying factors that buffer against decline in marital satisfaction after the first baby arrives. *Journal of Family Psychology*, 14(1), 59–70. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.14.1.59>

Small, S. A. i Riley, D. (1990). Towards a multidimensional assessment of work spill over into family life. *Journal of Marriage and the Family*, 52(1), 51–61. <https://doi.org/10.2307/352837>

Snijders, T. A. B. i Bosker, R. J. (2012). *Multilevel analysis: An introduction to basic and advanced multilevel modeling*. Sage Publications.

Sprecher, S. i Toro-Morn, M. (2002). A study of men and women from different sides of earth to determine if men are from Mars and women are from Venus in their beliefs about love and romantic relationships. *Sex Roles*, 46(5-6), 131–147. <https://doi.org/10.1023/A:1019780801500>

Sprecher, S., Wenzel, A. i Harwey, J. (Ur.) (2008). *The handbook of relationship initiation*. Psychology Press.

Statistički ljetopis Republike Hrvatske (2012). Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske.

Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93(2), 119–135. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.93.2.119>

Sternberg, R. J. (1997). Construct validation of a triangular love scale. *European Journal of Social Psychology*, 27(3), 313–335. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0992\(199705\)27:3<313::AID-EJSP824>3.0.CO;2-4](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0992(199705)27:3<313::AID-EJSP824>3.0.CO;2-4)

Sullivan, K. T., Pasch, L. A., Johnson, M. D. i Bradbury, T. N. (2010). Social support problem solving, and the longitudinal course of a newlywed marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98(4), 631–644. <https://doi.org/10.1037/a0017578>

Tisovec, M., Kovačević, P. i Golob, P. (2011). Nevezanost, ljubezenski slogi in duhovnost kot napovedovalci menjavanja partnerjev v odrasli dobi. *Psihološka obzorja*, 20(2), 61–82.

Turner, R. J. i Marino, F. (1994). Social support and social structure: A descriptive epidemiology. *Journal of Health and Social Behavior*, 35(3), 193–212. <https://doi.org/10.2307/2137276>

Unger, D., Sonnetag, S., Niessen, C. i Kuonath, A. (2017). Love won't tear us apart but work might: How job stressors relate to constructive and destructive reactions to one's romantic partner's negative behavior. *International of Stress Management*, 24(1), 74–97. <https://doi.org/10.1037/str0000034>

White, J. K., Hendrick, S. S. i Hendrick, C. (2004). Big five personality variables and relationship constructs. *Personality & Individual Differences*, 37(7), 1519–1530. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.02.019>

White, J. M. i Klein, D. M. (2008). *Family theories* (Third edition). Sage Publications.

Zsok, F., Haucke, M., De Witt, C. Y. i Barelds, D. P. H. (2017). What kind of love is love at first sight? An empirical investigation. *Personal Relationships*, 24(4), 869–885. <https://doi.org/10.1111/pere.12218>

Marital Partners' Traits, Psychological Processes in Marriage, and Marriage Characteristics as Predictors of Love in Marriage

Josip OBRADOVIĆ, Mira ČUDINA OBRADOVIĆ
Zagreb, Croatia

This study was conducted to determine the predictors of marital love. Sternberg's Triangular Theory of Love (1986) is used as a starting point. Accordingly, a theoretical model that consists of four groups of level 1 predictor variables and a group of level 2 variables is used. The dependent variables in the model include the three dimensions of love: Passion, Intimacy, and Commitment. The research was conducted

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 30 (2021), BR. 1,
STR. 1-28

OBRADOVIĆ, J., ČUDINA
OBRADOVIĆ, M.:
OSOBI NE BRAČNIH...

among 884 married couples from different parts of Croatia. The results show that married women are less passionate and that marriage partners' passion in marriage is greater at the beginning of the marriage without children and when there is a mutual physical attraction between partners. Married women report less intimacy while greater marital intimacy was present in marriages where there is greater partner support. Unlike passion, the experience of intimacy does not vary at different marital stages. Women show less commitment and partners' commitment to marriage is greater when there is greater emotional stability of both partners, greater mutual physical attraction, and partner support. At the end of the paper, limitations on making firmer conclusions based only on the present study are emphasized.

Keywords: marital stages, intimacy, passion, commitment, love in marriage



Međunarodna licenca / International License:
Imenovanje-Nekomercijalno / Attribution-NonCommercial